

A tengerparti vár.

— Uhland. —

Láttad-e ott a várat,
Mely tengerparton áll?
Fölötte rózsás felhő,
Aranyszegélyű, száll.

Az alkonyat tűzében
Mint óriás, úgy áll,
Képét is visszadja
A tükör tiszta ár.

„Láttam biz' én a várat,
Mely tengerparton áll,
A holdat is fölötte;
Köd közt állott a vár.“

A szél s a tengerhullám
Csevegtek-e vigan?
Hallál-e vidám dalt is
Magas esarnokiban?

„A szél s a tengerhullám
Egy árva szót se' szólt;
Bús ének hallatára
Szememnek könnye folyt.“

Biborban láttad-e ott
A királyt és nejét?
Korona ékíté-e
Mindkettejük fejét?

Volt-e karukra fűzve
Egy gyöngé, bájló szűz,
Aranyhaju, — s szemében
Égett-e még a tűz?

„Láttam biz' a szüléket,
Koronátlan fejek,
Tetőtül talpig gyászban;
A szűz nem volt velük.“

Dobó László.

Ujabb népies elbeszélőink.

— Mikszáth Kálmán, Palotás Fausztin, Petelei István. —

Valamint a nemzetek physical létének egyik legbiztosabb támasza a nemzet nagy tömegének, a népnek közös erő kifejtése, úgy valamely nemzet költészete virágzásának és fejlődésének egyik leghatalmasabb eszköze a nép költészetének eredetisége és termékenysége, melyek a valódi nemzeti műköltészet leghálásabb és legigazibb forrásait képezik. Amint a szigorú társadalmi kasztok csökkentik a nemzet összetartozása érzetét, akként mutat hanyatlást az oly nemzet költészete, amelynél a szorosabb értelemben vett nép — meg műköltészet nem egy közös törzs hajtásai.

Fajunknak ismert keleti, gazdag képzelete és dalos természete minden korban annyira-mennyire virágzó költői irodalmat szültek, de a népies hang egyetemes hatása, tiszta műformává csak legujabb költészetünkben fejtett ki. Voltak a korábbi századokban is énekeseink, kik a népelet egyes mozzanatait énekelték meg anélkül azonban, hogy műveik valódi nemzeti költészetet alkottak volna. Vagy a nép nem ismerte el e műveket magáéinak, vagy a főrangú világ kicsinyléssel tekinté a pórkunyhók lakóinak érzelm-nyilvánulásait. A H á r m a s historiák és K á r t i g á m o k minden népszerűségük dacára sem gyakoroltak állandó hatást a nemzet nagy tömegére; az Orczyféle népies versek pedig legfeljebb egy jólelkű főúr leereszkedő nyájaskodásainak tekinthetők, nagyuri kedvtöltésnek, mely az egyszerű nép naivságainak dicsőítgetésében lelte örömét, mulatságát.

Csak a XIX-ik század közepe felé látjuk a népies elemnek érvényre jutását a nemzeti műköltészetben, csak ekkor nyer igazi méltatást a nemzet zöme, a nép, érzelmeinek és gondolatainak nyilvánításaiban. Államférfiaink felismerik a népben a nemzet fentartó elemét s kiemelik alárendelt politikai és társadalmi helyzetéből, egyenrangúvá teszik az eddig kiváltságos osztályokkal; nyelve és költészete megérdemelt behatóbb figyelem tárgya kezd lenni, szóval társadalmilag és irodalmilag egy nemzetté olvad össze. A múlt század végén és a jelennek kezdetén az irodalomban uralkodott antik jelleg kezd elhomályosulni, modern alakot ölt, elveszti kozmopolitikus színezetét és kiváló szellemek védelme mellett utat tör a nemzeti irány, majd a népies elem tolakodik be és köztetszéssel fogadtatik. Ekként semmisül meg nemzetünk nyilvános életének arisztokratikus vonása. Ez a demokrácia felülkerekedése a politikában és irodalomban egyaránt.

A század közepén költészetünk minden ágában virágzásra jut a népies elem. Tompa összegyűjti a nép regéit, Arany megénekeli a nép csodás hőst, Petőfi kifejezést ad a nép hangulatának, Szigligeti népies alakokat hoz a színpadra, Vas Gereben élettéljes vonásokban mutatja be regényeiben a nép életét, Erdélyi pedig népdal-gyűjteményeiben magának a népnek teremtő képzeletét, költői alkotásait ismerteti meg velünk. Alig egy évtized munkássága századok mulasztásait pótolja és megdönti a klasszicizmus uralkodó hatalmát.

Mig a régi iskola hívei hűségesen ragaszkodnak az antik modorhoz, addig ujabb költészetünk tartalom és forma tekintetében a modern

kivánalmaknak hódol. Amint a tartalom klasszicizmusát felváltja a romantikus elem, akként nyer pártolást a modern műforma, az eposz helyébe lép a regény, a költői elbeszélés mellett népszerűsége emelkedik a prózai beszély és rajz.

A rajz a legmodernebb és legkedveltebb műfaj, a modern hirlap-irodalom találmánya, ez kölcsönöz neki népszerűséget és viszont akárhányszor az emennek. Mint a kor divatjának szülöttje, teljesen alkalmazkodik annak szeszélyeihez, nem lévén szigorú eszthetikai szabályokhoz kötve, tág korlátok között mozog, mind tartalom, mind forma tekintetében magán v seli korunk felületességének vonásait. Amint a XVIII ik század elbeszéléseinek az angolok, francziáknál és nálunk is a legkedveltebb előadási formája a levélalak volt, úgy korunk legnépszerűbb mű'aja a rajz. A családi és társadalmi élet legaprólékosabb mozzanatai, utazási élmények, tárczaszerű csevegés, apró szerelmi historiák, egy-egy pszichologiai áletkép, geurefestés mind elfér a rajz keretébe. Egy rövidke szellemes párbeszéd éppen oly sikerült rajzot adhat, mint valami naiv történetke, vagy egy idyllikus élet hü leirása, vagy egy érdekes kirándulás. A franczia hirlapi tárczairóknál igen gyakoriak a mulattató, szellemes rajzok, Jules Janin igazi mestere a rajznak. A németeknél hiányzik a könnyűség, elevenség, a franczia esprit, a pedánság náluk elnyomja a szellemességet. Michael Etienne, Ferdinand Gross, Paul Lindau, Gutzkov akárhányszor doctrinairek inkább, mint mu'attatók. Nálunk Porzó tárcza levelei a legsikerültebb példái a rajznak, igazi franczia szellemesség párosul bennök élénk felfogással és mulattató könnyűséggel, az élcz találékonysága és a humor derűje egyesülnek e rajzokban, néha ugyan vastagabb tréfával az izlés rovására, de a mely legfeljebb csak pillanatnyira háborítja meg élvezetünket. Hevesi Lajos, ifj. Ábrányi Kornél inkább csevegést vagy essayszerű elmélkedést nyujtanak, legjobban megközelítik Porzó rajzainak genre-faját. Miko Izidor és Tóth Béla élénk rajzai, noha jóval kevesebb találékonyság nyilvánul bennök, és az írók fantáziája messze mögötte marad Porzó képzeletgazdagságának.

Egészen más fajtát találjuk művelve a rajznak Mikszáth Kálmán, Palotás Fausztin és Petelei Istvánnál.

Mindhárman népies rajzokat adnak, egy-egy történetkét az egyszerű köznép életéből az illető néposztály pszichologiai jellemzésével, mindegyik saját egyéni felfogása szerint. Leghatározottabb alak közöttük Mikszáth, vagy talán csak ő, ki a kezdet irányt kereső botorkálásain túl van, s biztos kézzel alkot eredetit és — nem másol.

„Elbeszélések“ czim alatt összegyűjtött novelláiban még közönséges stereotip alakokat jellemez, amilyenek a negyvenes évek divatlapjainak novellistáitól napjainkig oly sokféle változatban előfordulnak, de egy-egy tipikus alakja azért megragadja figyelmünket és például „Stófi vagy Kelemen bácsi“-ja, a „Srankó fiskális“ éreztetik az ügyes jellemrajzoló. Azonban kompozíciója tört nyomokon halad, még nem jelöl új irányt, melyben újat, eredetit adna. Mindössze is kerek meséi és korrekkt nyelvezete ébresztenek némi figyelmet.

Kevéssel járult Mikszáth írói hírnevének megalapításához második műve: „Az igazi humoristák.“ Az író közelebb jut ugyan e kötetében a népieshez, saját eszmevilágához, a népszellem nyilvánulásait

tárja fel benne, de a kötet nem önálló alkotás műve, mint inkább összeszerkesztett adoma-gyűjtemény. Izlését is furcsa világitásba helyezi az alszerűnek, a köznapinak keresése, tervszerű beosztásról és szerkezetről szó sincs a műben. a közönséges humorok erőszakosan hajhászolt és minden összefüggés nélküli nyilatkozatai váltják fel egymást a könyvben. Didaxis, adoma, elcz, humor, tréfa minden együtt van benne, még a tulzott bakahazugság is, hogy mulattasson és mégis elégtelenül tesszük le kezünkben, nem elégti ki várakozásunkat. Nem csak az anyag bizarr csoportosítása, de hatásra számított, sokszor nagyon is realiztikus kifejezései is visszatetszést keltenek, mint a következő: „Fojtott lett a levegő, hogy elkezdett tőle köhögni a fel ország, mintha tüdővészben lenne.“ Elbeszélte esemény csak igen kevés van a kötetben, az is nagyjából vázolván, mert Mikszáthnak későbbi műveiben is több a cselekvény mint az elbeszélte esemény; s ezen sajátága már az „Igazi humoristák“-ban is feltűnik. De ami esemény előfordul is, az szánelomig együgyű szereplőkhöz van kötve; Suska Mihály a falu hőse, az öreg Nadrág Máté, Tuba Istók, „pernye-biró uram“ éppen oly üresfejű, ügyetlen, sőt hóhortos egyének, mint a szemenszedett, és csak ugy melleleg említett „többiek“, Kilincs Taddus, a kántor, az „isten csizmadiájának“ nevezett öreg Filcsik, a nyugalmazott ispán, Muki bácsi stb. Általában az egész könyv tartalma oly elegyes gyűjtemény, mely csak arra van szánva, hogy egy-egy üres óránk unalmát elűzze de műfaji jelentőségre a könyv nem tarthat igényt. Egy egy fejezete, mint „Humor az utcán, vagy a „Siriratók humorá“ mint szórakoztató hirlapi cikk megállja helyét, de összepárosítva a magyarrép bogarai című csevegéssel, vagy az értekezésszerű elmefuttatással: „Népies észjárás a tudományban“ kötetbe foglalva alig bír létjoggal.

Kedvezőbb fogadtatásban részesült „Atótatyafiak“ című kötet, mely négy rajzot nyújt a felvidék jámbor népének életéből. Terjedelmökre és előadási formájukra nézve inkább elbeszélések ezek, mint rajzok, nem egy egyszerű kisebb életmozzanat képezi tárgyukat mint a költői regeképnél, hanem terjedelmes, részletező modorban nagyobb mesévé kerekülnek. Személyei egészen másneműek, mint aminőket a könyv címlapja után váránk; nem a politikai életünkben ismert fanatikus népfaj agitatorai szerepelnek benne, nem is az a türelmes, nagy kalapu, igénytelen atyafi, ki örökké derült humorral házalva járja be az ország minden zege-zugát, vagy fájának a civilizáció terén tett haladását jellemző gyorsasággal szállítja az Aldunára irigyelt fenyveseinek szálfaít; nem ezek közül választja alakjait, ezért nemzetiségi tyuszt nem is kereshetünk bennök. „Azafekete föld“ című egyik legérdekesebb elbeszélésének tárgyán legkevesebb csoda sem esnék, ha nem ott a Mátra tövében, a „Kopanyicza“ völgyben történnék is, hanem a délibábos Alföld rónáin, a brezinai kacsát, Olaj Tamást s Anikójával együtt pótolhatná akár Kasza Mátyás is, az öreg kondás tulipán arczu lluskájával. Mindez az érdekes mesén legkevesebbet sem változtatna. Hasonlóan Lapaj is, a híres dudás a Bakony rengetegeiben is csakugy megállithatta volna a holdat bámulni nótáját, mint akár a „hlinai tarokban“. Nem is a faji jelleg kölcsönöz érdekelt alakjainak, hanem a személyek pszichológiai jellemzése.

(Vége következik.)

Róza sirjánál.

Nem fázol édes gyönyöröm? . . . De ne busulj! Itt vagyok én
 Oly rossz, oly hideg ez a tél, — S itt maradok majd örökké
 Dühöng a szél, szakad a hó, Hó, nehéz sohajim melegét
 S te „meleget“ nem is vettél! . . . Hó, ad elküldjem lefelé! . . .

Egy könnyü rokolyát, fehérét S meleg könnyeim záporával.
 Adtak reád a tieid, — A havat rólad olvasztom, —
 Tán fukarok? . . . vagy féltek tán O! mért nem birlak evvel téged
 Hogy majd nem bírod czipelni? . Felébreszteni angyalom!

Pacatian V. Tivadar. *)

A kis kém.

— Daudet Alfons rajza. —

(Vége.)

A fal másik oldalán magas, terjedelmes földhányások, kitépott fák, a hóban feketélő üregek voltak láthatók, mindenikében ugyanazon piszkos, ronda sipkákkal, sárgás szakálokkal, melyeknek viselői a fiuk láttára fölkacagtak.

Egy sarokban kertészház állott, fatörzsekkel körülveve, elszigetelve. A földszinti helyiségek tele voltak katonákkal, kik kártyáztak, s lobogó tüznél levest főztek. Ah! másképp álltak a dolgok itt, mint a franc-tireurök táborában. Fönn az emeletben a tisztek laktak. Hallani lehetett őket zongorázni, s pezsgős üvegeket durrogtatni. A párizsiakat örömrivalgással fogadták. Ezek odanyujtották ujságaikat, mire azok inni töltöttek nekik, s beszédbe bocsátkoztak velük. A tiszteknek gögös, gonosz arcuk volt; de a kék bugyogósnak külvárosias modora, kétes irányu szótára nagyon mulattatta őket. Kacagtak, utána mondták szavait, s kéjjel eviczkéltek a sárban, melyet Párisból hoztak számukra.

A kis Stenne is beszélni szeretett volna, bebizonyítandó, hogy ő sem számár, de valami akadályozta, feszélyezte a szólásban. Szemben vele, félre vonulva egy, a többieknél korosabb, komolyabb porosz állott, olvasva, vagy legalább azt színelve, mert szemeit pillanatra sem vette le róla. Gyöngédség és szemrehányás volt e tekintetben, mintha neki is egy Stennevel hasonkoru fia lett volna, s mintha azt mondaná magában:

— Inkább meghalnék, semhogy fiamat ilyen mesterségen lássam. Ettől kezdve Stenne úgy érezte, mintha egy kéz nehezednék szívére, s elfojtaná dobogását.

*) Egyike a legkitünőbb román költőknek, ki e hangulatteljes kis költeményt lapunk számára külön írta. Szerk.

E kintől menekülendő, inni kezdett. Egyszerre forogni érzett magakörül mindent. A hangos kacaj közepette homályosan hallotta a mint társa a nemzetőröket gunyolá, gyakorlataikat nevetségessé tevő, egy maraisi tárogatót, egy éji riadót majmolva. Azután halkabban beszélt a kék bugyogós, a tisztek közelebb mentek hozzá, arcaik komolyakká váltak. A nyomorult értesíteni készült őket a franc-tireurök támadásáról

Erre a kis Stenne dühösen, kijózanulva ugrott fel:
Hagyd ezt . . . nem akarom!

De a másik csak nevetett, s tovább folytató. Még be sem végezte beszédét, mikor a tisztek már is talpon voltak. Egyikök ajtót mutatott a gyerekeknek.

Ekkor elkezdtek egymás közt igen gyorsan beszélgetni németül. A kék bugyogós büszkén lépdelt ki, pénzét csörgetve zsebében. Stenne lehajtott fővel követé, s mikor a porosz mellett haladt el, kinek tekintete annyira zavarba hozta volt, e szavakat hallá szomorú hangon:

— Nem szép — igazán nem szép!
Könybe lábadtak szemei.

A sikra érve futni kezdtek, s sietve tértek haza. Zsákjok tele volt burgonyával, mit a poroszoktól kaptak, s így akadálytalanul jutottak el a franc-tireurökhöz. Ott már nagy előkészületeket tettek az éjjeli támadásra, nagycsöndben gyülekeztek a csapatok, a falak mögé sorakozva. A vén őrmester is ott volt, vidám arccal rendezgetvén embereit. Rögtön fölismerte a gyermekeket, s feléjük mosolygott.

Oh! Hogy fáj e mosoly a kis Stennek. Kedve volt odakiáltani

— Ne menjetek oda . . . elárultunk benneteket! — De a másik figyelmezteté:

— Ha szólsz, lelőnek, — s a félelem visszatartá.

Nemsokára egy elhagyatott házba léptek be, hogy fölösszák pénzüket. Az igazság érdekében kijelentjük, hogy az osztozkodás igazságosan ment végbe, s hogy hallva a szép tallérok csöngését zsebében, rá gondolván a g a l o c h e - j á t é k r a, melyre kilátása volt, a kis Stenne már nem is találta vétkét oly szörnyűnek.

De mihelyt egyedül maradt, midőn a kapukon belül a kék bugyogós elhagyta őt, zsebei elkezdtek nehezekké válni, a kéz, mely szívét szakgatá volt, erősebben szakgatá most, mint valaha. Páris sem tetszett már neki olyannak, mint a milyen volt. A járókelők komoran néztek rá, mintha tudták volna, honnan jó. E szót: „kém“ hallotta a kocsik zajában s a dobok pergésében, mikor a gyakorlatra vertek. Végre otthon volt, s örvendve, hogy atyja még nem tért haza, gyorsan fölment a szobába, hol a nehéz tallérokat párnája alá rejté.

Stenne apó még sohasem volt oly jó, oly vidám, mint ez este, midőn visszatért Híreket kaptak a vidékről; a haza dolga jobban állott. Evés közben a vén katona a falon függő puskáját nézegeté, s szokott jószágos mosolyával mondá:

— Hallod-e fiu! Hogy fogsz te majd a poroszokra menni, ha megnősz!

Nyolcz óra felé ágyudörgést hallottak.

— Ez Aubervilliers . . . Bourgetnél csata van — folytatá a jó ember, ki ismeré az erődöket. A kis Stenne elsápadt, s erős kimerültség ürügye alatt lefeküdt, de nem aludt.

Az ágyuk folyvást dörögtek. Maga elé képzelte a franc-tireuröket, a mint az éj leple alatt meglepik a poroszokat, s törbe esnek. Visszagondolt az őrmesterre, ki feléje mosolygott s most ott látta őt a havon elterülve s még sok mást vele együtt! . . . És ennyi vér dija ott bujkált párnája alatt, s ő volt az áruló, fia Stennek, egy katonának. . . Könnyek fojtogaták. A másik szobában atyját hallá járkálni, ablakokat nyitogatni. Lenn az utcán riadót futtak, egy gyalogsapat várt indulásra készen. Igazi csata volt ez a szó szoros értelmében. A szerencsétlen gyermek nem tarthatott vissza egy fájdalmas sóhajt.

— Mi bajod? — kérde őt Stenne apó belépve.

A fiu nem tartoztathatá magát tovább, kiugrott ágyából, s atyja lábai elé rogyott. E mozdulatra a tallérok földre gurultak.

— Mi ez? Loptál? — kiált föl remegve az öreg.

Ekkor egy lélekzetre elbeszélte a kis Stenne, hogy a poroszoknál volt és mit tett ott. Minél többet beszélt, annál szabadabbnak érezte szívét; az önvád megkönnyítette . . . Midőn elvégzé, kezeibe rejté arcát és keservesen sirt.

— Atyám, atyám! . . . akará mondani.

Az öreg felelet nélkül taszítá el magától s fölszedé a pénzt.

— Mind itt van? — kérde.

Stenne igent bólintott fejével. Az öreg levevé fegyverét és tölténytáskáját a falról s a pénzt zsebébe csuszátva mondá:

— Jól van, majd visszaadom neked.

S ezzel a nélkül, hogy még egy szót is szolt volna, anélkül, hogy fejét hátrafordította volna, lement s a gyalogosok közé keveredett, kik az éjben tova haladtak. — Senki sem látta őt többé!

L. M.

V á r n a.

(Elegia.)

írta: **Nemeshalmi Béla.** *)

◊ Amulatos csillag, ha lejárni igyekszik egünkön
Végtelenbe merült égövi pályakörén.
Nemde bizony bal vélekedésre vezérli a nem gyér
Balga tömeg kebelét; sőt leleményes eszü
Böleset is ily jelenet, méltán kutatásra utalhat?
Ily csillag voltál, tégedet eddig ilyen
Mennyei fény övezett körül, annyi vizzály közepett, oh
Bérezekkel díszlő, angyali, drága hazám!
Néha ugyan sűrű felhőbe takarva maradtál,
Tán biz azért, hogy majd, mint ragyogó nap után

*) Olvasóink talán már kitalálhatták, hogy e név csak álnév. Szerző igazi neve: **Csernus Gerő**, fehértemplomi főgymnáziumi tanár. Szerk.

Végetlen tömegű bolygók seregében a hold : ugy
 Vén Europa terén büszke erődöt utóbb
 Sok más ép, nem gyáva uralmak élébe ragyogtad ?
 Báresak e szép szándék szűk kebelű fiaid,
 Mármár elhalt karjaiban félig szilajultan,
 Fényes aczéllal majd, hogyha nem ezredekig ;
 Bár egyelőre a tar vihogó seregét zabolázná !
 Hogy ne lakoljon e nép önmaga büne miatt.
 Vagy mért önte ki bosszud tengeri árja dühödten,
 Szólj miokért indulsz Hunyady Várna elé ?
 És Julián te vitéze nemednek, mondd mi vezérlett
 Hunnia népe közé ? nemde elődbe ragyog
 Képe honunknak, vagy rettegtes téged a mély gyász.
 Mely majd éri e hont, hogyha igába jutand ?
 Vagy tán kölesönös esküszegés nehezült a felekre,
 Hogy föltolja magát főuralomra a rút,
 Csalfa szörenese honunk hős népe fölé mosolyogva ?
 Hunyady ezt sejtven, visszamosolyga előbb
 Hős kebeléből honja iránt a derék szeretet-hév ;
 S harezra tökélte magát Várna tarolt mezején.
 Erre visitó harezi moraj közt összezsapának,
 Mint a mikor dühödött vad kirohanni akar.
 S csak porfelleg üzé nyomukat, hű béke ölébe.
 Nékik nem virrad, szellemök égbe röpült,
 Hol vidorultan mennyei boldogság közepett majd
 Esdnek tiszta imát — Hunnia vértelére.
 Am velök annyi nemes szív hervadoz elfeledetten,
 Csak egyedül magasult érdemök el nem enyész :
 Mert kihat az majd századokig, hogy példa legyen bár
 Hős Leonidásként halni e drága honért.

Az élet álom.

Irtá: **Carmen Sylva.*)**

Az igazságot kerestem. A szenvedés kezemnél fogott s így szólt :
 „Jöjj velem, én oda vezetlek, a hol az igazság lakik, de ne riadj vissza
 a fáradalmaktól “ — „Menjünk, én nem félek, oly erősnek érzem
 magamat, hogy . . . a világot is megbírnám mozdítani.“

A szenvedés szó nélkül tekintett reám, s intett, hogy kövessem ;
 pompás terembe léptünk, melyből gyönyörű zene hangzott ki ; körös
 körül, jobbról balról pompás képek díszíték a falakat. Elkábultan
 jártam a teremben. Itt nem féltem.

„Lásd“ — szólt a szenvedés — „itt e teremben laknak a művé-
 szetek. Válaszsz ! De egyedül és önmagad válaszd ki azt, a mi izlése-
 nednek legjobban megfelel. Ez fog segíteni az igazság föltalálásában.“

Kezem-t egy zene-eszközre tettem.

*) Románia királyságán tudvalevőleg egy költő ül. Erzsébet királyné-
 nak hívják, de a költészet birodalmában Carmen Sylva név alatt ismerik. A
 főntebbiregét egy tőle nemrég megjelent könyvből közöljük.

„Engem a zene andalító hangja vonz“ — mondtam én; én kelni és játszani akarok, mint egy földöntuli lény, kerüljön bár életembe.

Minő szenvedélyvel és tüsszel tanultam! Ugy követtem, üldöztem a zenét, mint egy szerelmes ifju kedvesét; kérve kértem, hogy vezessen az igazsághoz. De ő gyorsabban haladt, semhogy követhettem volna. Az akordok elhaltak gyöngye ujjaimon, nem részegítettek el többé senkit. . .

Bánatomban az erdőbe futottam, itt megvigasztalódtam

Egy napon a szenvedés tüze ismét föllobbant keblemben, s így szólt: „Te még mindig rosszul kezeled haugszered; gyenge vagy még, kövess!“

Letettem kezemből a hangszert és sirtam, oly keservesen a miként csak egy álmából felriadt gyermek sirhat.

„Látod“ — szólt hozzám a szenvedés — azt mondtad, hogy a világot kiemeled sarkaiból. — „Kövess!“ — Egy sötét terembe vezetett. Körül tekintetem. Az egész terem meg volt töltve könyvvel. „Itt szellemi táplálékról gondoskodtam számodra, — szólt a szenvedés — „keress és tanulj, mert a tudományban rejlik az igazság.“

Egy régi, kopott karszékbe ültem és elkezdtem tanulni. Nagyon lassan haladtam előre, eszem mindig másutt járt, majd a föllobbanó tűz vörös fénye, majd a süvöltő szél kötötte le figyelmemet; a betűk összefolytak szemeim előtt, küzdelmem mind hiába volt, folyton csata-vesztes maradtam. Máskor ismét el entállhatatlan vágy ösztönzött verset írni; jót-e vagy rosszat nem tudom, mert mind eldugtam a szoba levegője és a terem könyvei elöl. Kifáradtam a tanulásban és felkiáltottam: „A bölcsesség sem nekem való, oly porszagu és kiha't — élni akarok!“

„Legyen úgy“ — szólt a szenvedés — „de ne légy kishitű.“

„Én élni akarok: nem félek.“ — Haldokló ágyánál álltam, hol egy szép és minden jó tulajdonokkal megáldott gyermek küzdött a halállal. Fájdalmai fölülmultak minden képzelhetőt, de nem panaszkodott. A bátorság egy percze sem hagyta el. Két évig tartott ez, s így szóltam önmagamhoz: „Hol van hát az Igazság? ez is élet?“

Midőn meghalt, először reszkettem, azután jéghideg borzongás futotta végig ereimet. A szenvedés mások haldoklásának tanujává tett. — Hány szép leánykát láttam letörni. . . Addig sirtam, míg szemeim el nem gyengültek.

„Ez is élet?“ kérdém újra. Ekkor a szenvedély nagy uta ásrá vitt. . . Bejártam a világ négy táját; nem volt nemzet, a melyet ne ismertem volna; megtekintettem minden nevezetességet.

A honvágay azon haza után, melyben oly sokakat láttam elhunyni, hazahajtott. Midőn haza érkeztem, atyám is halva volt. Székje üres volt.

Fájdalmamban én is meg akartam halni.

„Mít?“ — szólt a szenvedés — „már meghalni? Te vagy az, a ki a világot ki akarod emelni a sarkából?! Hisz még nem is éltél!“

A szenvedés irónt adott kezembe és így szólt: „Keress!“ Irtam hosszú éjjeleken át, nem kíméltem a fáradságot, nem tudtam, nem jutott eszembe, hogy ismét ott vagyok, a hol évek előtt voltam. Megtanultam az embereket ismerni, kikutattam legtitkosabb gondolataikat, de az igazságot még sem találtam. Lépteim ismét elgyengültek, erőm hanyatlott, míg végre ágyba estem. Most tanultam csak meg igazán szenvedni, ismét meg akartam halni. A szenvedély nem engedett, tollam

gyorsabban repült, mint valaha; mindinkább tárgult a munkakör, mindinkább előtérbe lépett a vágy, hogy az emberiség jóvoltáért küzdjek.

Harczi zaj reszketteté meg a levegőt, a háboru kitört. Éltető eleme a menydörgés, szeme tűz, keze villám volt. Köpenye elfődte a kerek égajlát, meddig a szem látott. Sűrű, csillagtalán éj volt. Életünket, vagyónunkat tettük kockára, vérünk patakként folyt, míg a harczból győzelmesen kibontakoztunk.

Osztályrészem a sebek gyógyítása és a fájdalmak enyhítése volt. De itt sem találtam az igazságot. Bár félelem nélkül és akadálytalanul haladtunk el, az irigység, mely soha sem nyugszik, utunkat sikamlóssá tette.

„Igazság! szent igazság!” kiáltám „Ifjuságom elmult, súlyos viharok vonultak el fejem fölött; ki tudja látlak-e valaha.”

„Ott áll” szólt hozzám a szenvedés — „s midőn szemeimet oda irányoztam, egy gyermeket láttam állani a tó partján. „Ez a gyermek az igazság?” — kérdém. — Igenlőleg bölintott fejével. Nemde, nem gerjeszt benned félelmet?” E szavak után a gyermek mind nagyobb lett, végre elborította az egész földet.

„Látod az igazságot” — szólt a szenvedés — „s most vess egy rövidke pillantást lelkedre, s meg fogod őt találni.

És midőn ezt megtettem, föl kiáltottam: „Miért küzdöttem és szenvedtem hát egész életemen át; hisz mindig velem volt és én is ő vele; életem célját elértem, megakarok halni.

„Még korán” szólt a szenvedés. — Szemeim elhomályosultak, nem láttam semmit.

A szenvedés megragadta kezemet és elvezetett. . . .

Temesi László.

Epigrammok.

Csernus Gerőtől.

Miért sárga az arany!

Mintha színével drága becsét tán félti akarná,
Földbe merül s ugyanott sápad a tiszta arany.
Restel színre kerülni, ugyan mért? Tudja szegény, hogy:
Mily szaporán színű* érte az emberiség.

A fiatal philológus.

Még kétszer tizenegy kikelet se köszönte be hozzád
ennyi barátom, lám, már neveden koszorú
És e hihetlen szódiszelg: mily nagynevű nyelvész!
Nem csoda, hisz' fecsegőn nyelveled azt te magad.

Válogatott mondások

délvidéki költők, írók és szónokok műveiből.

*A kinek lelkét a midőn lenyugszik,
S ébred, az önvágy jogosan nem éri:
Nyílt tekintettel, vidoran megállhat
Bármí csatát ví.*

Lauka Gusztáv.

Alig találunk nemzetet a népek történetében, mely oly sokféle elnyomatás, annyi balszerencse és küzelem mellett politikai érettségének s államalkotó hatalmának annyi és oly fényes jelét adta volna rövid időn, mint a XIX. század ötödik tizedének mozgalmáiban Magyarország.

Dr. Ferenczy József.

A magyar nemzet mindenkor megmutatta a világnak, mikép kell a fegyvert hősiesen forgatni, de most ezekre nincs annyira szükség, mert nem a nyers erő által hódító, mint szellem, tudomány, ipar, műveltség hatalma által fenyegető elemekkel állunk szemközt.

Boleszny Antal.

„Nyelvében él a nemzet!” Jól tudja ezt a magyar, s ép azért nem is kívánja, hogy az idegen ajku nemzetek nyelvünket megvetve sajátítsák el a haza nyelvét — a magyar nyelvet. De joggal kívánhatja idegen ajku polgártársaitól, hogy amaz ország nyelvét, mely őket befogadta, polgáraivá avatta, a törzsnemzettel egyenjogúvá emelte — elsajátítsák.

Weninger János.

Különös nép vagyunk mi magyarok. Vérünket, vagyunkat tékozolva, a nemzet virágát a halál torkába lökve rohannunk az egykor magyar vérrel áztatott, meghódított és a mohácsi vésznap után elvesztett tartományokat visszafoglalni és helyesen, — de a meglevőket, melyeket szintén vérök hullásával szerezték meg ösünk, csata nélkül, nagylelkűen, hogy ne mondjam: vétkes könnyelműséggel engedjük át.

Horváth Pius.

A közös cselekvés szükségének együttlérése s az egyetemes akaratban nyilatkozó tettek hozhatnak létre egyedül következőkben hatalmas és tekintélyes sikert.

Pontelly István.

Az agyban születik a gondolat, a szív csak dajkálja azt; az ész parancsol, míg a szív részrehajlásra kész: azért az ész vezesse lépteit, ki eszméjéért, nemzetekért a küzdők porondjára lép.

Varjassy Árpád.

A kibékülés.

Ifjusági színmű két fölvonásban.

Irta: Löwy Miklós.

(Folytatás.)

MÁSODIK FÖLVONÁS.

(Décseyné szobája.)

ELSŐ JELENET.

Décseyné, Gyula és Ilka.

D é c s e y n é (mindkét gyermekét megölelve.) Oh mily boldog vagyok gyermekeim, hogy végre valahára együtt láthatlak benneteket. . . De hogy érzed magadat nálam, fiam? Már egy órája itt vagy, s még sem adtad jelét annak, hogy szeretsz nálam lenni!

G y u l a Oh, én mindig itt szeretnék lenni kedves anyámnál!

D é c s e y n é (megölelve Gyulát). Oh, édes fiam!

MÁSODIK JELENET.

Ugyanazck és János.

J á n o s (belépre, Gyulához). Bocsánatot kérek urfi, a tens ur ebédelni akar!

G y u l a. Nos, hát találjon föl neki!

J á n o s. Nem szabad haza jönnöm ön nélkül; mit mondana a énsur?

G y u l a. Azt mondaná, hogy anyámnál maradtam.

J á n o s. Nem azt hagyták meg nekem, hogy itt hagyjam önt, urfi!

G y u l a. De azt az utasítást sem kapta, hogy engem ne hagyjon itt!

J á n o s (meghajtja magát). Akkor bocsánatot kérek (El.)

HARMADIK JELENET.

Décseyné, Gyula és Ilka.

G y u l a. Most jut eszembe, hogy van egy átadni való levelem atyámtól! Tessék anyá'm a levél!

D é c s e y n é (végigfutva a sorokon). Soha, gyermekeim, soha; atyátok sok boldogtalan órát okozott nekem, nem tudnék ránézni.

G y u l a (élénken). De kérem, kedves anyám; gyermekeinek boldogságáért kérem!

D é c s e y n é (föliindultan). Mit akar tőlem? Mit követelhet? Megsemmisítette boldogságomat, megtörte szívemet, s elvette egyik gyermekemet; nem, nem; nem láthatom őt többé!

G y u l a. De ha ő bocsánatot jönne kérni?

D é c s e y n é. Még gyerek vagy, édes fiam, s nem tudod fölfogni az okokat, melyek engem atyádtól örökre elválasztanak. — Őt viszontlátni? Nem, az lehetetlen volna! Gyermekeim, ne beszéljetek többé atyátokról; kérlek benneteket!

I l k a. Legyen hát, kedves anyám, ha úgy kívánod. De mégis kár érte.

NEGYEDIK JELENET.

Ugyanazok és János.

J á n o s (belépve Décseynéhez). A ténsur küldi e levelet!

D é c s e y n é (Décseyné gyorsan fölbontja a levelet és olvas). „Ismét női csel! Nem voltam igazságosabb én? Gondoltam-e csak egy pillanatilag is arra, hogy Ilkát tovább visszatartsam, mint a mennyi időre ön megengedte? Azt hiszi talán, hogy kevésbé szeretem leányomat, mint ön a fiát? Ismeri egyezségünket; én fölnevelem fiamat, ön a leányát. Nem avatkozom anyai jogaiba, ne bántsa tehát atyai jogaimat. Ezennel meghagyom, hogy Gyula azonnal térjen vissza hozzám; ha ön nem akarja, hogy Gyula visszatérjen, úgy küldje el Ilkát; akarom birni egyik gyermekemet.“ (Fölindultan az asztalhoz ül és a következőket mondja tollba önmagának.) „Nem tehetek eleget kívánságának. Miért küldte el fiamat; miért tette lehetővé, hogy még egyszer fájdalomtelt szívemre szoríthassam? Nem, nincs erőm összetépni szívemet. Nem tudom, hogy kit szeretek ma jobban, Gyulát vagy Ilkát, mert mindig azt vélem jobban szeretni, a ki nincs nálam. Oh, egyenlően szeretem mindkettőt és nem tudok választani közülök. Hagyja tehát nálam mindkettőt; tiszteletre és becsületre fogom tanítani atyjok iránt; el fogom felejtetni a keserűséget, mit ön nékem okozott. Hagyja nálam mindkét gyermeket, s én áldani fogom önt. Hagyja nálam gyermekeimet! Nem fogom elhagyni e várost, s ön láthatja őket, a mikor akarja. A szegény gyermekek úgy szeretik egymást, s ha önnek nincs könyörülete velem szemben, úgy legyen legalább könyörületes velök, s ne válaszsza el őket. Lépünk uj egyezségekre: nappal legyenek az önéi, éjjel az enyémei. Ön örködjék neveltetésük, én álmuk fölött; ön gondoskodjék szellemükről, én egészségükről. Mi lehet ebben kellemetlen önre nézve? Vagy talán azt a boldogságot is irigyli tőlem, hogy aludni lássam gyermekeimet? Valóban, sohasem hittem volna, hogy valaha beleegyezném abba, a mit most ajánlok önnek, hogy t. i. életem fele részében legyek anya Ajánlatom elfogadásával elviselhetőbbé tenné életemet. Ne válaszza el gyermekeinket, Décsey ur!“ (Lepecsételi a levelet és szótlanul átadja Jánosnak, ki elmege vele. Azután kimerülten a pamlagra dől.)

G y u l a (Ilkához halkan). Szegény anyánk, mennyire szenved!

I l k a. Menjünk, vigasztaljuk meg!

G y u l a (anyját esókolgatva.) Ne vegye annyira szívére, kedves anyám, a mit atyánk ir. Hisz ő szereti, ezt mutatja levele is, melyet általam küldött kézbesítés végett. Csak anyám nem szereti őt. . . .

D é c s e y n é (fájdalmasan). Oh, bár csak úgy volna!

G y u l a (érezékenyülten). Oh, drága anyám! Vajha soha sem kellene elhagynom! Vajha mindig itt maradhatnék drága anyámnál, a kedves Ilka mellett. (Ilka odajön, együtt letérdelnek anyjuk előtt.) Oh, be igyekeznék megvigasztalni fájdalmában.

D é c s e y n é (megindultan megcsókolja gyermekeit.) Kedves gyermekeim!

ÖTÖDIK JELENET.

Ugyanazok és Décsey.

D é c s e y (belép, a pamlag elé megy, s a föntebbi jelenet szemléletében szótlanul megáll.)

D é c s e y n é (gyorsan fölkelve). Ön itt, uram?

G y u l a és I l k a (egyik szobasarokba mennek és onnan átölelve tartva egymást, szemlélik szülőiket.)

D é c s e y (komolyan). Panaszom van önre asszonyom!

D é c s e y n é. Nem annyira mint nekem önre!

D é c s e y. Midőn egyezségünkbe vetett bizalmamban fiamnak megengedtem az idejövételt, nem hittem volna, hogy nem engedi vissza. Eljöttem hát érte, mert nem akarom embereimet e czélből ide küldeni önhöz, mivel ezek utasításomat, úgy hiszem, kevesebb udvariassággal hajtánák végre.

D é c s e y n é. Más szóval, uram, ön meghagyta volna embereinek, hogy erőszakkal szakítsák ki fiamat karjaim közül!

D é c s e y. Igen, asszonyom, ezt hagytam volna meg!

D é c s e y n é (magához rántja Gyulát, s megölelve tartja). Nos, szakítsa őt ki most kezeim közül! Kezeim gyöngék az önéihez képest.

D é c s e y, Hát ezt tételezi föl rólam?

D é c s e y n é (nyugtalanul). Nem, nem tételezem föl önről. De kérdezze meg csak fiát, hogy nem fejezte e ki óhaját: sohasem hagyni el anyját. Mond fiam: igaz az, hogy nem akarod elhagyni anyádat? Mond meg ezt atyádnak, hogy ne öljön meg azzal, hogy kiszakítson téged karjaim közül!

D é c s e y. Tehát el akarsz hagyni, Gyula?

G y u l a. Önt, atyám? Nem, soha!

D é c s e y n é. Tehát engem, anyádat, akarsz elhagyni?

G y u l a. Téged ép oly kevésbé, anyám; nem, soha, soha!

D é c s e y. De hát hogy akarod ezt berendezni, mikor én és anyád örökre el vagyunk választva egymástól?

G y u l a (atyja elé vezeti Ilkát). Nem akarok semmit sem berendezni, atyám; nem illik szülőim harczába keverődnöm, — Kivánságom csak az, hogy ne választassam el hugomtól, s ne kellessen elhagynom sem önt, sem anyámat. Mint gyermek csak kifejezést adhatok kivánságomnak, anélkül, hogy ismerném az eszközöket annak kivételére.

I l k a (Atyjának kezét csókolva). Atyám, miért okozol a mamának annyi könnyeket; hát nem szereted őt?

G y u l a (Anyja előtt letérdelve és kezét csókolva neki). Oh mondjon, anyám, csak egy szót atyámnak, hogy örökre együtt maradjunk!

D é c s e y n é (Könyezve). Oh, ha csak tudnám mily szót!

D é c s e y (gyöngéden). Mari!

D é c s e y n é. Bocsáss meg, oh bocsáss meg!

D é c s e y (megölelve nejét). Mari!

D é c s e y n é Imre! (Szünet mulva leülnek.)

D é c s e y. Gyulának igaza van; a legjobb mód arra nézve, hogy gyermekeink együtt maradjanak, az, hogy mi magunk egyesüljünk, — akarsz ezt, Mari?

D é c s e y n é. Akarom-e? Oh, hogy ne akarnám azt, a mi boldoggá tesz?

D é c s e y. Nos, én igérem, hogy gyöngédebb és elnézőbb leszek, drága Marim!

D é c s e y n é. És én szerényebb leszek és kevesebb igénynyel fogok birni, kedves Imrém!

D é c s e y. Csak a te boldogsággal leszek elfoglalva mindig!

D é c s e y n é. És én a tiéddel!

D é c s e y. Jöjjetek, gyermekeim, jűjjetek; öleljetek meg bennűket. (A gyermekek oda mennek és a szűlők megölelik őket.) Nektek köszűnhetűk kibékűlésűnkűt; a gyermekek képezik a kapsot, mely a szűlűket egymáshoz fűzi. (Gyulafűlűbe.) Kűlűnben nem fűztél le még sem egészen.

D é c s e y n é. Mit akarsz ezzel mondani?

D é c s e y. Gyula azt hitte, hogy ha egyszer nálad voltam, nem hagylak el tűbbé, s ez okbűl mindenféle cseleket szűtűt, csakhűgy rábirjon az idejűvetelre.

D é c s e y n é, (Megöleli Gyulát). Drága Gyulam, köszűnűm!

I l k a (Anyjához simulva). Én is részt vettem az összeeskűvésben!

D é c s e y n é. És most jutalmadat akarod érte? (Megesűkolja I k a t.)
Oh, mily boldog anya vagyok én!

(A fűggűny legűrdűl.)

Arany János „Pázmán lovag“-járól.

Irta: Steiner Oszkár.

Romantika! Ez volt jelszavuk. Ez volt zászlajukra írva. Ezért küzdtek ők mindketten. Ez volt az ige, mely megfogamzott a Seine partján, mely átdűrűgte egész Eurűpát, felvillanyozta költűit, hogy fegyvert fogjanak a klasszicizmus zsarnokságaellen; hogy szűtűtűrűjk a békűkat, melyeket ez igaztalanul kovácsolt karjaikra; lerontsák és helyén titáni erűvel új palotát emeljenek, amannál fényesebbet, csillagűbbat, melynek csucsa bár a felhűkbe nyul; de melynek alapkűve a földben legyen elásva.

Az irodalmat a nemzet kűzűs kincsévé tenni! Ezen eszme lelkesíté űket. Ez kölcsűnzé nekik az erűt és bátorságot, küzdeni a klasszicizmus ellen. Jűl tudták, hogy addig, mig az irodalomban ez uralkodik, mig a költészet gűrűg és rűmai hitregékbűl táplálkozuk, addig termékeit csak néhányan, csak a nemzet kiválasztottjait élvezhetik, de a nemzet nagyobb része elűtűt ez örűkké zárva marad. Hogy a költészet kűzűs birtokká lehessen, arra első kellék, hogy nemzetivé legyen, hogy tárgyát tűbbé ne az űkori mythosbűl, hanem saját traditűioibűl meritve. Ezért tűztűk ki célul, tűbbé nem az idealizmus felhűin tévelyegni, hanem leereszkedni a föld porába, meglátogatni a pűr szegény kunyhűit, ellesni örűmét és fájdmát, szűlűsműdjaival gazdagítani a műnyelvet, hogy művészi és népies egymást nem zárják ki, hogy a művész ecsete a legkűlűmbűzűbb szűnekbűl is tud meghatűtűt összhűngűt teremteni. Szűval, a költészetet egy új elemmel gazdagítani, a népiessel. Ezt a fűladatűt oldottű meg a lyrában Petűfi és az epikában Arany. Arany a magyar nemzeti mult kiapadhatlan forrásábűl meritett. Fűlidézte a kűzűpkor letűnt napjait, a Toldik hűsi nemzedékűt, a Hunyadiak fényes korát. Éjnek idején végűg-járta a mohos sirbűltűkat. Megkopogtatott minden koporsűt. Felkűlté a multbűl a rég nyugvű bajnokokat és bájszavával kicsalja űket a nedves sirbűl. S hívásúra odahagyja az űtszáz walesi bárd sirgűdrűt, a költű

körébe gyűl, s rágyújt rémséges dalára a zsarnokság ellen; feltűnik az éj nyirkos légjében az agg Feliczján, kit egykoron levágtak a király cselédjei; feltűnik a hős Hunyady és regéli, mint üzte Rácországban árkon bokron keresztül az ordító vadat; az egri gerliczepár, piros vérfolttal márvány kebelén; elő Rozgonyiné és a hősök szellemének hosszú sora, kik mint Heiné álomképében korukat dicsőítik, élményeiket be szélük el a lánglelkű költőnek. Legvégül előkocog bus-haragos Pázmán és az őszi ködbe nagyokat köhintve, elbeszéli ő is, mint jutott három foga olyan fájdalmas összeütközésbe a világrénddel. A költő figyelmesen hallgatja az árnyak dalát és ha a rémes éjszaka már rég eloszlott, ha a szellemek visszatértek birodalmukba, a költő nem felejt el szavukat. Lantja bejárja az egész országot, a király lakomáit, mint a koldus temetését meglátogatva újra eldalolja, mit a kísértetek neki sugalltak és fájdalmas énekével könnyet csal szemünkbe. De ha oda csalja, úgy fel is száritja azt, mert ha egyik dal megrikatott, megneveztet a másik. Ajkán a tréfa örökmosolyu istennőjének csókja ül, s kobzáról az élez szava szól:

„Várva öblös termében
Jár alá és fel bajnok Pázmán;
Lépteit majd esillapítja,
Majd megindul szaporázván:“

Igy írja le a költő a mogorva Pázmán mint várja türelmetlenül, míg felnyergelik lovát, mint veszi le a falról az ősök rozsdás páncélját és fedi be érczsisakkal feje bubján a holdvilágot. Nagy utra készül, fel Visegrádra, a király udvarába. Régóta igyekszik már. Mióta az udvar az ő erdeiben vadászott és a távozó ifjak közül egy visszaosont és megcsókolta feleségét! Azóta nem leli nyugtát; se éjjele, se nappala! Pázmán tulságosan sokat tart becsületére és ott is sértést lát, a hol nincs. Különbén érti ő máskor a tréfát; da a mi háza hirnevet illeti, azon nem tűr foltot. Felmegy ő a királyig, hogy elégtételt kérjen, de azt az egyet megöli, ha ma jut is a gyehenna tüzre. Pedig ez a nagy harag nem is igen természetese. Engedékeny, könnyen kiengesztelhető ember ő máskülömben. De ma egészen megváltozott. Ezért ijedt meg annyira felesége, — Éva! „Ugy nevetne! s úgy sir, hogy . . . soha, soha ilyen tréfa. A szokásos házi szereket mind megkísérelte már, kínálta mézes borral, új sütetű kalácscsal, hintette csókkal. Ma mind hiába. Nem megy vele semmire

. csak egyszer kétszer
Kiköhent az őszi ködbe.

Meg se hallgatja. Reá se néz

„ Csak pirosló füle látszik
Az mutatja szenvedélyét.“

Szegény ifju asszony Éva! Hogy ráijesztett a csuf vén Pázmán. Pedig fél ám az a vasbaöltözött mérges lovag háza zengő fülemiléjének mézes ajkától, behizelgő nyelvétől. Fél, hogy majd az édes szavak eltérítik szándekától! Meg se mondja neki, hogy mi baja. Szemeibe se mer nézni. Odahagyja sietve várát és Évára

„ ráfordítja a nagy kulesot
S öve mellé szúrja; „igy jó!“

Igy koc
mert ma

Alkalmat
Pázmánt

A
Messzirő
király m
kancs.“
az vigan
Meghagy
az történ

Me
kezdi pa
tud ő an
válogatn
akarná e
érti a sz
bajjal jó
belefog,
élénken
rajta és
urem ki
tüzre.“
használj
beszéde
mielőtt
teszi. E
ellen.
ember
is megl

M
kolta Pá
már csa
azon ifj
öregét.
Pázmán

M
fogát, k
n i n c
E v á t.

Igy koczog el a vitéz lovag. Visegrádnak tart. De rossz időt választott, mert ma . . .

„Visegrádon a király van heverő“, sorral,
Nem komoly tanácsot ül, nem hadi eselt forra
Ninesenek is ma körötte nagy szakálu vének
De van öröm, hejjehuja, tánez, muzsika ének.“

Alkalmatlan idő egy öreg emberre, a ki ilyen kényes ügyben jár. De Pázmánt nem gátolja senki.

A ki utját állja, kilencz szobán keresztül dőfi, taszigálja.“ . . . Messziről hallják már az udvaroncok Pázmán dörömbölését. Tudja a király mindjárt, hogy mi nyomja az öreg szívét, hogy hol töri a bakancs.“ De könnyen feltalálja magát. A mi vigan kezdődött, végződjék az vigan is. Maga helyett Bikkancsot, a bohóczot ülteti a trónra. — Meghagyja, hogy: ő hallgassa ki Pázmánt, ő ítéljen és a mit ő kiad, az történjék.

„S összeszedi a bolond sete, suta képét.
Ugy üli meg a király aranyos körszékét.“

Megérkezik ezalatt Pázmán is. Királynak nézi a bolondot és annak kezdi panaszkodni baját. Pázmán nem szokott az udvarhoz járni; nem tud ő annak a sima nyelvén; nem tudja ő a szavakat úgy össze vissza válogatni; szabadon beszél; azt mondja, ami a szíven fekszik. Röviden akarná elbeszélni ügytét, de ez ugyan nem sikerül. A tett embere; nem érti a szókat kezelni. Nagy feneket kerit és aztán is csak ügygyel, bajjal jó a tárgyra. De akkor sem képes higgadtan szólni; alig hogy belefog, körülnéz, látja az udvaroncok kárörvendő mosolyát, ez újra élénken emlékezteti bajára, felkavarja epéjét, a bosszusság erőt vesz rajta és valami hatalmas szitkon keres szabadulást. „Azt az egyet, urem király, radnai Szüzre! Megölöm — ha ma jutok is a gyehenna tüzre.“ Ilyen kifakadásokkal szakítja meg a tényállás elmondását. Ezt használja fel ép a király bolondja. Mert alig, hogy elvágja Pázmán beszéde fonálát, a félig befejezett mondatot megragadja Rikkancs és mielőtt Pázmán újra szóhoz juthatna, elferdíti azt, nevetség tárgyává teszi. Egy darabig még türi Pázmán, csak szelíden emel szót az eljárás ellen. „De ha szóhoz nem jutok, nem lesz vége márma!“ De magyar ember azt nem sziveli el, hogy beszédébe vágjanak. Végre Pázmán is megharagszik:

„Gyilkolom is! . . . Uram király értsd meg a szómat!
Elraboló földi kinesem és mennybeli jómat.“

Már tudniillik az az ifju rabolta ael, ki visszaosont és megcsókolta Pázmán szeme láttára feleségét Évát. Elmondta az ügyét Pázmán, már csak Rikkancsnak kell itélni. Tudja a bolond jól, hogy a király azon ifju, ki úgy megkeseríté a jó lovag szívét. Megakarja tréfálni az öreget. „Tegyen a karigazságot, így szól a bohócz, vijon veled szembe.“ Pázmán beleegyez s bünösnek a bolond kísérete közül a királyt mutatja ki.

„Ez az, uram! Itt van. uram! kutya egye máját
— S kimutatá a lovag . . . magyarok királyát.“

Megviv Pázmánnal a király. A lovag lóról bukik, kiveri három fogát, kap helyébe három felüt, meg egy jó tanácsot: „H a b a j o d n i n c s, m á s s z o r ü l j h o n n s b e c s ü l d m e g j o b b a n E v á t.“

Ezen pár szóban van kifejezve a költemény egész morálja. Ezt kellett még vénségére megtanulni a szegény Pázmánnak. Ennek a nem-tudása került neki három fogába. Az volt az öreg Pázmán hibája, hogy nem ismerte eléggé fiatal feleségét, hogy olyan zokon vette azt a csókot, melyért szólni sem lett volna szabad. Zokon vette pedig azért, mert egyrészt nem bizott Éva tiszta lelkében, másrészt pedig, mert nem tudott a korhoz alkalmazkodni.

(Vége következik.)

Az ifjuság számára. Emlékkönyv-lapok.

Keresd

Az emberek jobb szeretetét ;
Mégis sokat ne építs rájuk is.
Legtöbb barátság csak kölcsön kapott
Pénn, és ha egyszer fölthagysz a kamattal
A pénz is egyben visszakéretik.

Garay.

Miként sirkőre metszett név
Előtt megáll az idegen :
Ugy szép szemed állítsa meg
Ezen levélre irt nevem.

És ha egykor rátekintvén,
Nevem majd rajta olvasod,
Gondolj reám, szegény halottra —
Szivem van eltemetve ott !

Byron lord.

Aludj, álmodj, ébredj is fel,
Csalódjál, mert csalódnod kell.
Én csak azt kívánom :
Hosszu legyen álmod,
Késő ébredésed,
Kicsiny csalódásod.

P. E.

Mig jut madár a lépre
És megy számár a jégre ;
Mig zengi bus dalát a csalogány
És fog férjhez menni a leány ;

Mig Temesvár lesz oly magyar,
Hol német szót ki sem hadar :
Addig éljél boldogságban,
Hervadhatlan ifjuságban !

Egyveleg.

Egy arany jutalom. Hogy bebizonyítsuk, mennyire szivünkön fekszik az ifjuság kiképzése: ezennel egy cs. és királyi aranyat tűzünk ki jutalomként a „Déliab“ számára irandó novellára. Pályázhat minden középiskolai tanuló. Pályázati határidő: 1883. évi február 28. ika. A jutalomdíj a viszonylag legjobb, e mellett abszolút becsü novellának, mely nem terjedhet többre három írott ívnél, fog odaitéltetni, de csak annak fog kiadatni, ki a „Déliab“ előfizetője. A kéziratok idegen kézzel írva, jelígs levélkével ellátva, melybe szerző

neve és lakhelye legyen elzárva, a jelzett napig lapunk szerkesztőségéhez küldendők be. A beérkező pályaművek fölött egy, arra külön felkérendő szakakadémiai álló bizottság fog ítélni.

Hasznos tudnivalók.

— **A legrégebbi szemüveg.** A florenczi könyvtárban egy 1260-ból való írott könyvben egy tudós — ki a könyvet nyelvemlékek buvárlása miatt forgatta, — megütődve látta, hogy egy komikus vers kezdőbetűiben egy vén ember szemüveggel van ábrázolva. Ennél régebb nyoma nincs a szemüvegnek. — Eddig azt hitték, hogy az első szemüveget 1297-ben készítették Pisában, mely Salvino degli Armati műve volt. Most e hit meg van ingatva. Reményleni lehet azonban, hogy a florenczi felfedezés egyetlen röpiratra vagy akadémiai vitára nem fog alkalmat nyújtani.

— **A chignon,** a hölgyek ezen „fejdisze“ nem új találmány, ha hitelt adhatunk Babu Rajendvala Mitra indus tudós közleményeinek. Ő a bengáliai kormánytól régészeti kutatások végett Irissába küldetvén, tudományos nyomozásainak legfőbb vívmányát a chignon régiségének felfedezése képezi. A régi Uriah hölgyei feltűnő fejdiszt viseltek: chignon, — írja a tudós, — mi akkor igen elvált terjedve; némelyek tökéletesen hasonlítottak a' ujkori párisi fodrászok készítményeire, s néha a fejnél háromszor nagyobbak voltak. — Hiába, semmi sem új a nap alatt!

Apró történetkék.

Amerikai kedélyesség.

Cincinnatiiban egy halálra ítélt egyén és a bíró közt, a kivégeztetés napjának kitűzése tárgyában, nem rég következő, kedélyes párbeszéd folyt. Bíró: Melyik nap lenne önnek kedve szerinti? talán csütörtök? — Elítelt: Nem, ez 13-dikára esik; félek, hogy szerencsétlenséget hoz nekem. Bíró: Jól van; hát a következő nap? — Elítelt: Uraságod feledi, hogy az péntek. — Bíró: Igaz, de szombaton más dolgom van, vasárnap pedig nem lehet, tehát halaszszuk hétfőre. — Elítelt: Helyes, ezt már szeretem. — Az elítelt ezután még egy kegyelmet kért: ő zenész, engedjék meg neki, hogy utolsó óráit néhány barátjának körében quartett játékkal tölthesse el. E kérelmét teljesítették.

Egy új bárka.

Mint nálunk Magyarországon, úgy Skóciában is nagy pusztításokat okoztak az őszi esőzések. Egy öreg asszonyt Ureichben, északi Skóciában, annyira megrémített a szünet nélkül szakadó eső, hogy egy máodik vizözöntől kezdett félni. A jámbor lélek, mint igazi skót nő, sokkal járatosabb volt az ó-szövetségben, semhogy ne tudta volna, miként Jehova megígérte Noénak, hogy a világot többé nem fogja viz-

özön által elveszteni. Azonban esett és mindennap esett, úgy hogy az öreg asszony e miatt már azon kevés esztét is elvesztette, a melylyel birt, s miután azt hitte, hogy a második vizözön kezdete csakugyan megérkezett, eltökélte magát, miszerint követni fogja Noé patriarcha példáját, a mennyire módjában áll. Egypár darab fehéreneműjét és ruháját összecsomagolta, magához vett néhány font zab-kását, hogy ebből a nemzeti porridget készíthesse, s mindezt belerakta egy régi lisztes ládába, melyben aztán maga is helyet foglalt, s kedvencz macskájával karján várta a pillanatot, midőn az ég vizei majd fel fogják emelni. Két éjjel és egy napon át ült már türelmesen bárkájában, s valószínűleg még most is ott ülne, ha ekkor nem jött volna látogatására fivére. Az asszony épen imádkozott s e szavakat hallatá: — Oh Uram, te megígérted, hogy a világot nem pusztítod el másodszer is vizözönnel; de ezen ígéletben mégis már kételkedni kezdek. A fivérnek nagy fáradtságába került, míg a jámbor nőt, a ki ugyan szilárdan meg vala arról győződve, hogy az Isten ígéletet tőn, de szavainak nem adott hitelt, — arra bírhatá, hogy bárkáját elhagyja.

Történelmi naptár.

Összeállította: Leitner István.

Január hó.

2520.	Január 16.	II. Szulejmán szultán, az osmán történelem legnagyobb alakja, a trónra lép.
1706.	" 17.	Franklin Benjamin, a villámhárító feltalátója, az-észak-amerikai szabadságharcz legkiválóbb férfainak egyike születik.
1701.	" 18.	Poroszország királyság lesz És 170 év mulva (1871, január 18.) I. Vilmos porosz király az egységes német birodalom császárává választatik.
1519.	" 19.	Eck János és Luther Márton közötti vallási vita.
1065.	" 20.	Györi béke.
1793.	" 21.	XVI. Lajos francia király guillotinton kivégeztetik.
1720.	" 22.	Lessing G. E., a nagy német költő születik.
1871.	" 23.	Garibaldi, a poroszok második rohamát Dijounra visszaveri.
1852.	" "	A Rukowina szobrot Temesvárott fölállítják.
1712.	" 24.	Nagy (II.) Frigyes Poroszország királya szül. (1786 †.)
1799.	" 25.	Francia hadak beveszik Nápolyt.
1827.	" 26.	Peru független köztársaság.
1756.	" 27.	Mozart János szül. Salzburgban. (1791. decz. 5. Bécsben meghalt.)
1871.	" 28.	Páris kapitulál.
1077.	" 29.	VII. Gergely pápa megbocsát IV. Henrick császárnak.
A649.	" 30.	I. Károly angol király kivégeztetése.
1879.	" 31.	Grévy Gyula a francia köztársaság elnökévé választatik.

Temesvár, 1883. évi január hó 15-én.

I. évfolyam.

2. füzet.

DÉLIBÁB.

SZÉPIRODALMI

ÉS

IFJUSÁGI FOLYÓIRAT.

Megjelenik havonként kétszer, minden 1-én és 15-én.

Előfizetési árak :

Egész évre 4 frt., fél évre 2 frt., negyed évre 1 frt.

Felelős szerkesztő :

Kiadó-tulajdonos :

LÖWY MIKLÓS, IFJ. MAGYAR DÁVID.

Kiadó-hivatal :

MAGYAR TESTVÉREK PAPIR-KERESKEDÉSE.

TEMESVÁR,

MAGYAR TESTVÉREK KÖNYVNYOMDÁJA.

1883.

6278 A.

Tartalom.

<p>1. A tengeri vár. Uhland költeménye Dobó Lászlótól. 21</p> <p>2. Ujabb népies elbeszélőink. Dr. Ferenczy Józseftől. 22</p> <p>3. Róza sirjánál. Költemény. Pacatian P. Vazul 25</p> <p>4. A kis kém. M. L.-tól. 25</p> <p>5. Várna. Elegia. Csernus G.-tól 27</p> <p>6. Álom élet. Carmen Sylvától, ford. Temesi László. 29</p> <p>7. Epigrammok. Csernus Gerőtől 30</p> <p>8. Válogatott mondások. 31</p>	<p>9. A kibékülés. Szinmű Löwy Miklóstól. 32</p> <p>10. Arany János „Pázmán lovagjáról. Irta Steiner Oszkár. 35</p> <p>11. Ifjuság számára: Emlékkönyvek. Egyveleg. Hasznos tudnivalók. 38</p> <p>12. Apró történetkék. 39</p> <p>13. Történelmi naptár. 30</p> <p style="padding-left: 2em;">A borítékon: Előfizetési fölhívás. Számrejtvény. Szórejtvény, Kérdések, Feleletek, Megtejtések. Szerk. üzen.</p>
---	--

Előfizetési fölhívás

a

„DÉLIBÁB“

czimü

szépirodalmi és ifjusági folyóiratra.

Erős meggyőződésünk, hogy a művelt közönség nem a nagy hangon tartott előfizetési fölhívások szerint becsüli a folyóiratokat. Léjtjogosultságot és pártolást erőszakoló üres phrasisok helyett tehát rövid, cziczomátlan szavakban jelezzük az élébüktüzött célt és irányt.

A „Déliab“ azon czéllal akar kezdeni pályaküzdéséhez, hogy az idegen nemzetiség-lakta vidékeket közelebb vigye magyarosodásához, hogy a művelt közönségnek, de kivált a mindkét nembeli fölnőtt ifjuságnak szív- és lélek-nemesítő olvasmányokat nyújtson s hogy, a román és szerb irodalomműkincseivel megismertesse a magyar közönséget. Ha a küzdelem megszerzeni számára a közönség pártolását: jele, hogy sikerrel halad célja felé; ha nem: akkor nem tisztátlan szándék, ferde irány keltette megvetést fog találni pályáján az előhaladás gátjául.

Czélunk mellett, czélunk érdekében közölni fogunk költeményeket, novellákat, elbeszéléseket, apróbb vigjátékokat, dramoletteket, csevegéseket, ismeretterjesztő cikkeket, uti leírásokat, emlékkerseket, arany-mondásokat, adomákat, talányokat, rejtvényeket, társas-játékokat, kérdéseket és feleleteket, stb. könnyen érthető, vonzó előadásban, magyaros, nemzeti szellemben.

Munkatársakul számos kiváló író volt szerencsénk megnyerhetni.

Lapunkat szellemileg támogatni fogják:

Áldor Imre, Barát A. dr. Benedek Albert, Berecz Gyula, dr. Breuer Ármin, Csilla (nő), Csernus Gerő, Dengi János, Dobján László, Dobó László-Dimitrievits Sándor, Egyed Mózes, Erődi Dániel, dr. Ferenczy József, Gálffy István, Hajnalka (Rózsaági Antalné), Janny Imre, Kádár Lajos, Kovács Antal, Lendvai Hajnalka, Lendvai Sándor, Lukács Agoston, dr. Márky Sándor, Mátyás Sándor, Mihájlovits Gábor, Pontelly István, Porzolt Kálmán, Pacatian V. Tivadar, Pályfi Antal, Rózsaági Antal, Stumpfoll Ede, Sztura Szilárd, Varjassy Árpád, Várady József, Vizoly Z. Imre, Vörös Kálmán, Weninger János, Zsiros Gyula.

Es a kit legelőször kellene említenünk: Ormós Zsigmond úr ő méltósága, megyénk és városunk tudós főispánja megengedte, hogy uti rajzaiból nehányat a „Déliab“ számára fölhasználhassunk. Ünnepeit nevével már jelen számunkban ékesítjük lapunk hasábjait.

A „Déliab“ szép, színes borítékban, minden hó elsején és tizenötödikén, tehát havonként kétszer jelenik meg. Előfizetési ára egész évre 4 frt., félévre 2 frt., negyedévre 1 frt.

Gyűjtőknek minden tíz példány után egy tisztelet-példány jár.

Az előfizetési pénzek a „Déliab“ kiadóhivatalához (Temesvár, Magyar Testvérek papirkereskedése, ifj. Magyar Dávid kiadó-tulajdonoshoz) küldendők.

Löwy Miklós,
felelőszerkesztő.